

Z badań nad polskim nurtem starokatolicyzmu

Słowa kluczowe: Kościół Starokatolicki w Polsce, historia, Leon Grochowski, V Synod i konsekracja biskupów w 1966 roku

Keywords: Old-Catholic church in Poland, history, Leon Grochowski, 5th Synod and bishop consecration in 1966

Streszczenie

Do zainteresowań autora niniejszego artykułu (od 1971 roku) należy historia, nauka i położenie prawne Kościołów Starokatolickich Unii Utrechckiej, ze szczególnym uwzględnieniem Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego (PNKK) w USA i Kanadzie oraz Kościoła Polskokatolickiego w Polsce. Publikacja przedstawia wzajemne relacje między PNKK w USA i Kanadzie a Kościołem Polskokatolickim oraz miejsce tegoż Kościoła w Unii Utrechckiej. Autor zwrócił szczególną uwagę na wpływ pierwszego biskupa PNKK Leona Grochowskiego na dzieje Kościoła Polskokatolickiego w Polsce, zwłaszcza na przebieg obrad V Synodu Ogólnopolskiego i wybór biskupów.

Abstract

The History, the teaching and legal status of Old Catholic churches belonging to the Union of Utrecht has been the subject of research of the author of this article since 1971. Since then the author has also put particular emphasis on the history of the Polish National Catholic Church in the U.S.A. and Canada and also on the Polish Catholic Church in Poland. This publication presents mutual relations between the Polish Catholic Churches in

---

* Ks. bp prof. zw. dr hab. Wiktor Wysoczański jest zwierzchnikiem Kościoła Polskokatolickiego w RP, kierownikiem Sekcji Teologii Starokatolickiej i Katedry Starokatolickiej Teologii Dogmatycznej i Moralnej Wydziału Teologicznego Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

the U.S.A. and Canada and the Polish Catholic Church in Poland and also the position of the latter one in the Union of Utrecht. The author focuses particular attention on the influence of the first bishop Leon Grochowski on the history of the Polish Catholic Church in Poland, especially on the course of the session of the 5th all-Poland Synod and election of bishops.

Czołowy teolog starokatolicki bp prof. dr Urs Küry (1901-1976) w swym dziele pt. *Kościół starokatolicki* (Küry 1966, 98)¹ wyróżnia trzy główne nurty Kościołów zjednoczonych w Unii Utrechckiej.

Do pierwszego z nich należy liczący już ponad 290 lat swojej historii i tradycji Kościół Utrechcki, który dzięki wiernemu trwaniu przy wierze i ustroju zachodniego Kościoła katolickiego stał się niejako „Kościółem macierzystym” dla powstałych później wspólnot starokatolickich.

Nurt drugi wyłonił się po 1870 roku, w wyniku troski znacznej części duchowieństwa i wiernych Kościoła zachodniego o zachowanie nienaruszonego depozytu wiary. Są to więc Kościoły powstałe na tle sporów doktrynalnych. Nie przyjęły one nowych uchwał I Soboru Watykańskiego, ogłoszonych 18 lipca 1870 roku, o uniwersalnej jurysdykcji biskupa Rzymu i o jego nieomyślności w sprawach wiary i moralności, gdyż uchwały te nie mają uzasadnienia ani w Piśmie świętym, ani w Tradycji Kościoła pierwszego tysiąclecia. Mamy tu na myśli Kościół Starokatolicki w Niemczech, Kościół Chrześcijańskokatolicki Szwajcarii oraz Kościół Starokatolicki w Austrii.

Do nurtu trzeciego zalicza się Kościoły zorganizowane na przełomie XIX i XX wieku oraz po pierwszej wojnie światowej w Ameryce i Europie Wschodniej, które swoje powstanie zawdzięczają najczęściej pobudkom patriotycznym. Kościoły te uznały starokatolickie zasady wiary mimo utrzymania w wielu przypadkach specyficznych rzymskokatolickich form służby Bożej i praktyk pobożnościowych.

Temu trzeciemu nurtowi bp U. Küry w swym standardowym dziele

---

¹ Drugie wydanie tego dzieła ukazało się w 1978, zaś trzecie w 1982 roku. Tłumaczenie na język polski opublikowane w 1996 roku (Küry 1996), przygotowane przez autora niniejszego artykułu.

poświęcił mało miejsca. Wciąż zatem istnieje konieczność uzupełnienia jego publikacji w tym zakresie. W polskim wydaniu omawianej książki ukazał się obszerny tekst zatytułowany: *Polskokatolicyzm. Geneza, dzieje, położenie prawne* (Küry 1996, 245-259). Idzie konkretnie o Polski Narodowy Kościół Katolicki w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanadzie oraz Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej, noszący w Polsce do 1951 roku nazwę Polski Narodowy Kościół Katolicki (dalej: PNKK). Należy dodać, że na temat obu Kościołów ukazało się kilka prac i artykułów naukowych mego autorstwa (Wysoczański 1977; 1981, 99-196).

Szczegółowa lektura istniejących prac rodzi nowe pytania oczekujące na odpowiedź. Wciąż ponawiane są pytania o wzajemne relacje między Kościołem Polskokatolickim a PNKK w USA i Kanadzie; miejsce Kościoła Polskokatolickiego w Unii Utrechckiej oraz wpływ Pierwszego Biskupa Leona Grochowskiego (1886-1969) na dzieje Kościoła Polskokatolickiego, zwłaszcza zaś na przebieg obrad V Synodu Ogólnopolskiego i konsekrację nowo wybranych biskupów.

Spróbujemy bliżej naświetlić te problemy na podstawie dostępnych obecnie publikacji i materiałów archiwalnych.

Obowiązujące Prawo Wewnętrzne Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej *expressis verbis* postanawia, co następuje:

Zachowując niezależność jurysdykcyjną i odrębną administrację, Kościół Polskokatolicki pozostaje w jedności wiary i moralności z Polskim Narodowym Kościołem Katolickim w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanadzie:

- a) utrzymuje stały kontakt i współpracę ze środowiskami PNKK w USA i Kanadzie;
- b) wspomaga umacnianie wśród Polonii więzi z krajem ojczystym;
- c) dba w Polsce o dobre imię Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanadzie” (kan. 3).

W kanonie 4 stwierdza się, że Biskupi Kościoła Polskokatolickiego

są członkami Międzynarodowej Konferencji Biskupów Starokatolickich Unii Utrechckiej (dalej: MKBS) i reprezentują Kościół Polskokatolicki w Unii Utrechckiej.

Przyjmują oni jako obowiązujące ich i cały Kościół Oświadczenie Biskupów Starokatolickich z 24 września 1889 roku (tekst oświadczenia zob. Küry 1996, 485-487).

Dla Kościoła Polskokatolickiego bardzo ważne znaczenie ma fakt, że sprawy powyższe zostały odpowiednio unormowane w art. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 roku o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej².

Według oświadczenia Międzynarodowej Konferencji Biskupów Starokatolickich Unii Utrechckiej (MKBS) z dnia 14 lipca 1997 roku, w chwili obecnej, na skutek braku powszechnego uznania ordynacji kobiet na urząd kapłański, nie ma już pełnej wspólnoty Kościołów członkowskich Unii Utrechckiej. W 2003 roku Polski Narodowy Kościół Katolicki w USA i Kanadzie opuścił Unię Utrechcką. Kościół Polskokatolicki nadal pozostaje w Unii, choć tak jak Polski Narodowy Kościół

---

² Pełny tekst Ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 czerwca 1995 roku (Dziennik Ustaw Nr 97 Poz. 482) dostępny jest w internecie na stronie: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950970482>.

Należy zwrócić uwagę, że nigdy nie należały (i nie należą) do Unii Utrechckiej Kościołów Starokatolickich wspólnoty wpisane do Rejestru Kościołów i innych Związków Wyznaniowych:

- Kościół Starokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej (nr w rej. 110 z datą wpisu 01.04.1996);
- Polski Narodowy Katolicki Kościół w Rzeczypospolitej Polskiej (nr rej. 164 z datą wpisu 06.10.2006);
- Polski Narodowy Katolicki Kościół w Kanadzie - Seniorał Misyjny w Polsce (nr rej. 179 z datą wpisu 27.06.2014). Ostatnio używana jest też nazwa Katolicki Kościół Narodowy w Polsce.

Wymienione związki wyznaniowe nie znajdują się też w strukturach organizacyjnych i funkcjonalnych Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w USA i Kanadzie, ani Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Pod żadnym też względem nie są związane z tymi Kościołami mającymi już swoją tradycję.

Katolicki (PNKK) w USA i Kanadzie podziela tradycyjne stanowisko Kościoła Rzymskokatolickiego i opowiada się za udzielaniem święceń kapłańskich wyłącznie mężczyznom. Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej jest obecnie jedynym Kościołem polskim należącym do Unii Utrechckiej.

Przejdźmy teraz do kolejnych spraw. Biskup Leon Grochowski swoją postawą wywarł znaczący wpływ na dzieje i losy Kościoła Polskokatolickiego w Polsce. Urodził się we wsi Skupie koło Siedlec dnia 11 października 1886 roku. W 1905 roku wyemigrował do USA i po zapoznaniu się z nauką i pracą duszpastersko-misyjną PNKK wstąpił do Seminarium Duchownego w Scranton w Pensylwanii. W dniu 10 września 1910 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa Franciszka Hodura (1866-1953). Na V Synodzie powszechnym PNKK, który się odbył w Scranton w dniach 15-16 lipca 1924 roku ks. Leon Grochowski został wybrany na biskupa i w dniu 17 sierpnia 1924 roku wraz z trzema innymi elektami otrzymał sakrę biskupią z rąk bpa F. Hodura.

Będąc duchownym PNKK bp L. Grochowski odwiedził Stary Kraj aż 18 razy, co dobitnie świadczy o jego przywiązaniu do Ojczyzny i zorganizowanego w niej Kościoła Polskokatolickiego. Pierwsza podróż miała miejsce pod koniec lipca 1920 roku, kiedy to jako stosunkowo młody kapłan towarzyszył organizatorowi PNKK bp. F. Hodurowi w jego misji religijnej. Celem podróży było osobiste zbadanie przez bpa F. Hodura możliwości pracy PNKK w Polsce Odrodzonej i niepodległej. Od grudnia 1919 roku w Polsce przebywał już ks. Bronisław Krupski (1881-1936), delegat PNKK w USA i powiernik bpa Eduarda Herzoga (1841-1924) – ówczesnego zwierzchnika Kościoła Chrześcijańskokatolickiego w Szwajcarii i zarazem sekretarza MKBS.

Działalnością PNKK wśród Polonii amerykańskiej, zwłaszcza zaś podjęciem przezeń pracy misyjnej w Polsce, żywo interesowały się organy władzy i administracji państwowej II Rzeczypospolitej, inspirowane i wspomagane przez duchowieństwo Kościoła Rzymskokatolickiego

(zwłaszcza przez jego hierarchię) oraz przez polskie placówki dyplomatyczne i konsularne, których zadaniem było m.in. dostarczanie do Ministerstwa Spraw Zagranicznych poufnych raportów o PNKK. Z oczywistych więc względów pojawienie się w Europie dwóch wybitnych duchownych PNKK musiało wywołać zainteresowanie, a zarazem poważne zaniepokojenie. Sprawą wcześniej zajęło się Poselstwo Polskie w Bernie, które po zebraniu informacji od bpa E. Herzoga i ks. prof. Jakoba Kunza sporządziło w dniu 1 czerwca 1920 roku obszerny raport dla MSZ w Warszawie (AAN MWRiOP V, sygn. 1381, k. 68-73), przekazany z kolei przez owo Ministerstwo do wiadomości Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP)³ Poselstwo Polskie w Bernie stwierdziło fakt, że wśród reemigrantów polskich, powracających przez Szwajcarię do Polski, znajduje się znaczna liczba osiedleńców z obfitującej w starokatolików Pensylwanii. W elaboracie czytamy:

„Uznając, że polscy starokatolicy wracający do kraju powołani są do oddziaływania na pobratymczych im mariawitów, biskup starokatolików polskich bp H. Hodur ze Scranton (Pensylwania), przybył parę tygodni temu do Europy i bawi obecnie w Londynie. Ma on podobno zamiar wyjechania do Polski. Tymczasem wysłał on tam ks. Krupskiego, który (...) znajduje się już w kraju. Ostatecznym celem podróży tych dwóch duchownych jest zreformowanie i ożywienie Kościoła Mariawickiego, który od czasów wojny podupadł. Zamierzona jest szeroka propaganda starokatolicka” (AAN MWRiOP V, sygn. 1381, k. 73).

Autor raportu podkreślił, że według bpa E. Herzoga, „bp F. Hodur jest wytrawnym, doświadczonym kapłanem i przybywa do Europy z szerokimi planami, a z których wszyscy, starokatolicy radować się powinni” zaś Polacy osiedleni w Stanach są „klejnotem Kościoła starokatolickiego”. „Istnienie w kraju mariawitów wskazuje, że jest to

---

³ Raport ten (nr 2152) 20 R.P.127.Pol.) MSZ przesłało do wiadomości Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego razem z pismem z dnia 23 czerwca 1920 roku (nr 54451; D.11129/I/20). Zob. AAN MWRiOP V, sygn. 1381 k. 68-73.

grunt podatny do siewu, zaś ziarnem będą reemigranci, ludzie rozwinęci i zasobni. Należy jednak (...) zreformować kler mariawicki (...) i wraz z nim rozpocząć poważną w Polsce religijną reformę” (AAN MWRiOP V, sygn. 1381, k. 73).

Wobec tego Poselstwo Polskie w Bernie zwróciło uwagę w swym raporcie z jednej strony na stosunki starokatolików znajdujących się poza granicami Polski z mariawitami, z drugiej zaś strony na stosunki mariawitów z Rosjanami i podniosło, że byłoby pożądane stwierdzić, „czy istnieje jakiś kontakt pomiędzy mariawitami, ks. Krupskim a duchowieństwem prawosławnym w prowincjach wschodnich, zwłaszcza na Wołyniu” (AAN MWRiOP V, sygn. 1381, k. 73). Ministerstwo WRiOP w swym piśmie z dnia 10 września 1920 roku m.in. oznajmiło – odpowiadając na omawiany raport – że działalność ks. B. Krupskiego ograniczała się tylko do terenu Małopolski, gdzie w ogóle nie było mariawitów, a prawosławnych znajdowała się znikoma liczba. Wobec tego, jeśli istniał jakiś kontakt między nimi, „to nici tego kontaktu były tak wiotkie, że nie zwróciły uwagi władz policyjnych” (AAN MWRiOP V, sygn. 1381, k. 84; zob. też k. 74-75 oraz 82-84).

Bliższe związanie bpa L. Grochowskiego z nowo zorganizowanym Kościołem w Polsce (uważanym do 1951 roku przez władze zwierzchnie w Scranton za diecezję misyjną PNKK erygowaną w 1924 roku) nastąpiło na I Synodzie Ogólnopolskim w Warszawie w dniach 27-29 czerwca 1928 roku. Synodowi przewodniczył bp F. Hodur. Bp L. Grochowski został tu wybrany na stanowisko kierownika Kościoła w Polsce, a urząd ten miał on objąć po uwolnieniu się od swych obowiązków w Ameryce. Tu też bp L. Grochowski zapoznał się bliżej z obecnymi na Synodzie przedstawicielami Kościoła Mariawitów⁴.

---

⁴ Gwoli ścisłości należy dodać, że Kościół Mariawitów w latach 1909-1924 należał do Unii Utrechckiej Kościołów Starokatolickich. Obecnie w Polsce istnieją i rozwijają swą działalność duszpastersko-misyjną dwa Kościoły mariawickie: Kościół Starokatolicki Mariawitów (z siedzibą władz naczelnych w Płocku) i Kościół Katolicki Mariawitów (z siedzibą władz naczelnych w Felicjanowie, gmina Bodzanów, woj. płockie). Obydwa

Jako żarliwy patriota polski, bp L. Grochowski także w czasie późniejszym, tj. zarówno w międzywojniu jak i po II wojnie światowej, chętnie przyjeżdżał do swej Ojczyzny. Głównym celem jego podróży do Polski była chęć pomocy w szerzeniu i utrwalaniu idei PNKK w kraju ojczystym. Sercem zawsze był z Polską. W okresie międzywojnia walczył o prawne uznanie Kocioła w Polsce.

Z myślą o Polsce w okresie II wojny światowej powołał do życia w Chicago organizację pod nazwą „Plutony Dobrego Samarytanina”, której zadaniem było niesienie pomocy polskim jeńcom wojennym. Organizował także pomoc materialną potrzebującym Polakom zaraz po wyzwoleniu kraju, jak i przez wiele lat jego odbudowy. Cieszył się każdym sukcesem Polski, jej dorobkiem kulturalnym, gospodarczym, a także jej prestiżem i autorytetem w oczach narodów świata.

Znane jest zdecydowane stanowisko bpa L. Grochowskiego, jakie od początku zajmował w sprawie granicy polskiej na Odrze i Nysie. Podkreślał on przy każdej nadarzającej się okazji, że granica polska na Odrze i Nysie jest słuszna. W wywiadzie udzielonym tygodnikowi „Rodzina” w listopadzie 1965 roku bp. L. Grochowski podkreślił: „Polska wróciła na prastare ziemie. Uważam, że jeżeliby Polska utraciła Ziemie Zachodnie, które jej się słusznie należą, straciłaby jednocześnie znaczenie w Europie. Uważam, że granica na Odrze i Nysie jest słuszna” („Księża biskupi udzielają wywiadu.” 1966, 6).

W uznaniu zasług na polu religijnym i społeczno-patriotycznym, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie nadała bp. L. Grochowskiemu doktorat honorowy, którego uroczyste wręczenie odbyło się w Warszawie w dniu 14 lipca 1966 roku („W uznaniu zasług” 1966, 8-9; *50 lat Chrześcijańskiej Akademii...*, 109)⁵.

Kościół ma ustawowo uregulowane swoje położenie prawne w III Rzeczypospolitej Polskiej.

⁵ Wcześniej bp L. Grochowski otrzymał dwa honorowe doktoraty w USA: 5 czerwca 1952 roku, nadany przez Faculty and Board of Trustees Nashotah House (Wisconsin) i 6 czerwca 1957 roku nadany przez Virginia Theological Seminary in Alexandria

W listopadzie tegoż roku miała miejsce uroczystość dekoracji bpa L. Grochowskiego w Ambasadzie Polskiej w Waszyngtonie wysokim odznaczeniem państwowym – Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, nadanym przez Radę Państwa „w dowód uznania za wydatny wkład w dzieło krzewienia kultury narodowej i umacniania więzi Polonii amerykańskiej z krajem” (Wysoczański 1987 5-25)⁶. W przypadku osobistego stosunku bpa L. Grochowskiego do Kościoła w Polsce, to zdecydowanie opowiadał się on za administracyjnym podporządkowaniem tego Kościoła władzom zwierzchnim PNKK w USA, a zatem nie uznawał uchwał z lat 1951-1952. Pogląd ten prezentował również Pierwszy Biskup PNKK także na sesjach MKBS i w prasie kościelnej (Grochowski 1956: 2-4).

Przypomnijmy tu, dla pełniejszego obrazu, ważniejsze fakty historyczne. Otóż w 1951 roku nastąpiła autokefalizacja Kościoła w Polsce, potwierdzona na III Synodzie Ogólnopolskim, odbytym w Warszawie (8-11 grudnia 1952 roku). Zmieniono wówczas nazwę Kościoła. Od 1951 roku oficjalnie zwie się on Kościołem Polskokatolickim. W 1959 roku zaś stał się on pełnoprawnym członkiem Unii Utrechckiej, a jego zwierzchnik elekt dr Maksymilian Rode (1911-1999), po otrzymaniu sakry biskupiej w dniu 5 lipca 1959 roku w Utrechcie z rąk biskupów starokatolickich, został przyjęty w poczet członków MKBS, co było następstwem uchwał IV Synodu Ogólnopolskiego, odbytego w Warszawie (16-17 czerwca 1959 roku). Są to wydarzenia niezmiennie ważne dla Kościoła Polskokatolickiego, który odtąd w stosunku z Unią Utrechcką, w tym także z PNKK w USA i Kanadzie (i w ogóle na forum międzynarodowym), występuje jako samodzielny pod względem jurysdykcyjnym i administracyjnym.

Po IV Synodzie Ogólnopolskim nadano Kościołowi wszystkie istotne elementy i formy potrzebne do właściwego jego funkcjonowania.

(Virginia) (*Księga pamiątkowa z okazji uroczystości...*, [10]).

⁶ W Polsce przedwrześniowej nadano mu Krzyż Legionów w 1928 roku oraz Medal Niepodległości w 1933 roku.

Główne zasługi położył tu oczywiście bp M. Rode, który z ogromnym zaangażowaniem i poświęceniem pracował nad utrwaleniem i rozwojem Kościoła Polskokatolickiego oraz podniesieniem jego autorytetu tak w kraju, jak i za granicą. Uwzględniając głosy niektórych księży, zwłaszcza starszych, domagających się większej demokratyzacji Kościoła, bp M. Rode na początku 1963 roku zgodził się na nowelizację Kodeksu Prawa Kościoła Polskokatolickiego⁷, co miał zaaprobować najbliższy Synod, z własnej zaś inicjatywy zwierzchnik Kościoła wydał wcześniej (22 sierpnia 1962 roku) zarządzenie w sprawie tytułatury (*Miesięcznik Kościelny* {nr 7-9} 1962, 162)⁸. Nawołując do potrzeby kierowania się w Kościele duchem Ewangelii, właściwą czasem apostołskimi miłością i prostotą, bp M. Rode zniósł używanie tytułów: eminencja, ekscelencja, najprzewielebniejszy i przewielebny. Odtąd do biskupa należało zwracać się: ksiądz biskup, do księży zaś w zależności od stanowisk: ks. infułat, ks. kanonik, ks. dziekan, ks. proboszcz, ks. wikariusz – z ewentualnym dodatkiem „wielebny”. Tymże zarządzeniem został zniesiony zwyczaj klękania przed biskupem i wszelkie całowanie rąk, z wyjątkiem przypisanych rubrykami liturgicznymi.

Na sesji Rady Kościoła w dniu 28 kwietnia 1965 roku (*Miesięcznik Kościelny* {nr 1-6} 1965: 5-6), bp M. Rode przypominając uczestnikom postanowienia kan. 96 § 1 Kodeksu Prawa (nakładające na prymasa obowiązek zwoływania co siedem lat Synodu na sesję zwyczajną), zapowiedział zwołanie V Synodu Ogólnopolskiego w 1966 roku. Przygotowanie tematyki synodalnej Rada powierzyła powołanej przez siebie Głównej Komisji Synodalnej, ta zaś na swym pierwszym posiedzeniu (25 maja 1965 roku) wybrała kilka dalszych komisji. Prymas Kościoła poinformował o tym duchowieństwo i wiernych w specjalnym liście pasterskim (z dnia 2 czerwca 1965 roku), odczytanym w całym Kościele z ambon

---

⁷ Projekt nowego Kodeksu Prawa ukazał się w 1964 roku w Warszawie i był wielokrotnie powielany (*Nowy Kodeks...* 1964).

⁸ Zarządzenie to ponowiono po V Synodzie Ogólnopolskim, zob. „Zrządzenia i Komunikaty: Zarządzenie nr 3 – w sprawie tytułów” 1966, 87.

oraz opublikowanym w *Miesięczniku Kościelnym* ({nr 1-6}, 1965: 1-5) i tygodniku *Rodzina* („List Pasterski Prymasa Kościoła...”, 2-3).

Zapowiedziany V Synod Ogólnopolski wprawdzie odbył się w przewidzianym terminie, lecz już bez udziału bpa M. Rodego. Na zebraniu zwołanym przez bpa Juliana Pękałę (1904-1977) na dzień 29 października 1965 roku do Warszawy (*Inertionale Kichliche Zeithschrift* z 1966, nr 1: 59)⁹, w którym uczestniczyło część członków Rady Kościoła, ster rządów w Kościele objęło nowe Prezydium Rady Kościoła w składzie: bp Julian Pękała – przewodniczący, ks. inf. Tadeusz Majewski (1926-2002) – wiceprzewodniczący, ks. dziek. Tadeusz Gotówka (1920-1993) – sekretarz oraz ks. prob. Marcin Tymczak (1908-1983) i ks. dziek. Edward Jakubas (1905-1997) – członkowie¹⁰. Natomiast dotychczasowy

---

⁹ W czasopiśmie *Rola Boża* w 1965 roku (nr. 24. na stronie 6) przedrukowano pismo Prezydium Rady Kościoła Polskokatolickiego, w którym wymienione zebranie nazwano „Nadzwyczajną sesją Rady Kościoła”. Jednakże zebranie owe odbyło się bez zgody i udziału bpa M. Rodego – Prymasa Kościoła, zwołanie zaś Sesji Rady Kościoła należało do wyłącznej kompetencji prymasa (kan. 127, § 1). Rada była jego organem pomocniczym (kan. 122). Ze sprawą tą wiąże się szereg dalszych złożonych problemów, których analiza z konieczności musi być tu pominięta. Bp M. Rode w dniu 30 października 1965 roku został „poproszony” do Urzędu do Spraw Wyznań – i jak sam oświadczył – zmuszony przez ówczesnego dyrektora tegoż Urzędu, dra Aleksandra Skarzyńskiego do złożenia rezygnacji z „kierownika Kościoła i ordynariusza archidiecezji warszawskiej”. (Kopia odnośnego dokumentu w zbiorach bpa M. Rodego: por. też Włodarski 1974, 143). W dniu 1 marca 1971 roku bp M. Rode wystosował elaborat liczący 26 stron maszynopisu, pt. *Oskarżenie...*, przekazany Biuru Politycznemu KC PZPR i Rządowi PRL, w którym zawarto bliższe dane, dotyczące całości omawianej sprawy. Niektóre twierdzenia, zawarte w wymienionym elaboracie, bp M. Rode ponownie podniósł w swym piśmie z dnia 26 marca 1985 roku, skierowanym do prof. dra Adama Łopatki, ministra – kierownika Urzędu do Spraw Wyznań (21 str. maszynopisu). Odbitki kserograficzne obu wymienionych pism znajdują się w Archiwum Rady Synodalnej Kościoła Polskokatolickiego.

¹⁰ Zebraniu temu, jak i objęciu rządów w Kościele przez nowe prezydium Rady Kościoła towarzyszył protest znacznej części duchowieństwa Kościoła Polskokatolickiego. Wymownym dowodem tego jest rezolucja, datowana w Warszawie dnia 29 października 1965 roku, którą przytaczam dosłownie:

„My, kapłani Kościoła Polskokatolickiego zgromadzeni w Kurii Arcybiskupiej w Warszawie w dniu 29 X 1965 roku wyrażamy protest przeciw separastycznemu zgromadzeniu

zwierzchnik Kościoła z konieczności zajął się pracą naukowo-dydaktyczną w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Pracę tę prowadził od dnia 1 grudnia 1957 roku jako kierownik Katedry Starokatolickiej Teologii Praktycznej. Od 10 października 1966 roku do 1 października 1984 roku zaś bp. prof. dr M. Rode był kierownikiem Katedry Współczesnych Kierunków Społecznych i Filozoficznych w ChAT. Poza wykładami w tzw. pionie wspólnym, przez kilka lat prowadził on też

---

kilku księży w prywatnym mieszkaniu ks. bpa J. Pękali, obradujących nad ważnymi i zasadniczymi sprawami Kościoła pod zamknięciem.

Zgromadzenie to zwołał nieformalnie i nielegalnie ks. bp J. Pękala, nazywając je w swoim prywatnym piśmie z dnia 26 X 1965 roku «nadzwyczajną sesją Rady Kościoła». Na obrady nie zostali zaproszeni: przewodniczący Rady Kościoła – ks. bp M. Rode, wiceprzewodniczący Rady Kościoła – ks. dziek. W. Kierzkowski, sekretarz Rady Kościoła – ks. dr E. Bałakier oraz dwaj członkowie Rady Kościoła: ks. dr S. Włodarski i ks. mgr J. Gabrysz. Natomiast w obradach biorą udział księża nie będący członkami Rady Kościoła: ks. M. Tymczak, ks. F. Rumiński, ks. L. Nowak, ks. J. Kwolek (1894-1983) i ks. J. Prac.

Wiedząc o treści zebrania chcieliśmy wziąć w nim udział, lecz ks. bp J. Pękala, ks. T. Majewski i ks. T. Gotówka nie dopuścili do wejścia na salę obrad, tłumacząc, że to mieszkanie prywatne.

Żądamy otwartej i publicznej, demokratycznej dyskusji, ponieważ mamy prawo do zabierania głosu w tych sprawach, które omawia nielegalne zgromadzenie. Jeżeli ks. bp J. Pękala lub inny duchowny wysuwa zarzuty pod adresem głowy Kościoła, powinien dać możliwość obrony. Tego wymaga elementarne prawo współżycia społecznego.

Uważamy, że zamiar odsunięcia ks. bpa M. Rodego od kierowania Kościołem tuż przed Synodem jest podyktowane prywatą, a nie troską o dobro ogólne. Wyrażamy ks. bp. M. Rodemu pełne zaufanie i prosimy go, by pozostał naszym kierownikiem i głową Kościoła”.

Tekst rezolucji podpisało 14 księży: Edward Bałakier, Walerian Kierzkowski, Szczepan Włodarski, Józef Gabrysz, Michał Samborski, Jerzy Szotmiller, Tadeusz Gorgol, Kazimierz Bonczar, Czesław Krasiukjanis, Jan Maria Zieliński, Kazimierz Pikulski, Zachariasz Olejnik, Kazimierz Janiszewski, Stefan Muchlado, Stanisław Muchewicz, Bolesław Ewartowski, Mieczysław Klekot, Roman Skrzypczak, Waldemar Telejko, Zygmunt Gnyp, Mieczysław Polak, Marian Kania, Wiktor Wysoczański. Sygnatariusze – oraz kilku jeszcze księży – gremialnie udali się do Urzędu do Spraw Wyznań, aby czynnie zaprotestować przeciw ustanawianym nowym władzom Kościoła. Kierownictwo owego Urzędu odniosło się do protestujących księży bardzo nieelegancko, grożąc nawet wezwaniem milicji.

egzegezę Pisma św. Nowego Testamentu dla studentów Sekcji Teologii Starokatolickiej tejże uczelni.

V Synod Ogólnopolski Kościoła Polskokatolickiego w Polsce odbył się w Warszawie w dniu 5 lipca 1966 roku, przy udziale 100 księży i 68 delegatów świeckich z 92 parafii, gości z USA: bpa L. Grochowskiego, Piotra Fudali – delegata Polsko-Narodowej „Spójni”, Marii Czachor – delegatki Towarzystwa Niewiast Adoracji Najświętszego Sakramentu, a także przedstawiciela Urzędu do Spraw Wyznań, któremu zgodnie z kan. 59 § 1 uchwalonego na Synodzie Podstawowego Prawa Kościoła Polskokatolickiego w PRL (o czym bliżej będzie mowa w dalszych wywodach) „przysługiwało prawo zabierania głosu poza kolejnością mówców, składania oświadczeń i wniosków”. Owym przedstawicielem Urzędu był naczelnik Serafin Kiryłowicz (1903-1986)¹¹. W uroczystym otwarciu Synodu uczestniczyli także zwierzchnicy i przedstawiciele Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej. Na Synodzie tym dokonano wyboru nowej Rady Kościoła, Komisji Rewizyjnej oraz dwóch biskupów: ks. inf. T. Majewskiego na ordynariusza Diecezji Warszawskiej i ks. dziek. Franciszka Koca (1913-1983) na ordynariusza Diecezji Wrocławskiej. Synod wybrał także administratora Diecezji Krakowskiej w osobie ks. dziek. Benedykta Sęka (1932-1978). Konsekracja¹² obu

---

¹¹ Treść obrad dość wiernie oddaje: protokół V Synodu Ogólnopolskiego Kościoła Polskokatolickiego w PRL (13 stron odręcznego pisma ks. S. Włodarskiego, w tym podpisy uczestników Synodu {*Protokół V Synodu...*}). Skrót protokołu, sporządzony po konsultacjach w Urzędzie do Spraw Wyznań, ukazał się w: „Materiały Synodalne z V Ogólnopolskiego Synodu Kościoła Polskokatolickiego w PRL.” 1966. *Miesięcznik Kościelny* VIII (2): 61-71. Por. też *AltKatholische Informations-Dienst* z 1966 nr 110-111: 989 oraz nr 112-113: 998.

¹² Na uroczystościach konsekracyjnych obecny był także bp Bazyli (Doroszkiewicz {1914-1998}) – ówczesny ordynariusz Diecezji Wrocławsko-Szczecińskiej Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, który po konsekracji „udzielił błogosławieństwa na znak ekumenicznej jedności i miłości w Chrystusie”. Takiego samego błogosławieństwa udzielił bp Klemens [M. Filip] Feldman (1885-1971) z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Bliżej zob.: „Pismo przewodniczącego Rady Kościoła...”, 13-14. Do opublikowanych tam tekstów zakradł się błąd, a mianowicie: relacje o uroczystościach

biskupów odbyła się w dniu 10 lipca 1966 roku w Bolesławiu. Głównym konsekratorem był bp L. Grochowski – pierwszy biskup PNKK w USA i Kanadzie, współkonsekratorami zaś: bp J. Pękała – biskup naczelny Kościoła Polskokatolickiego oraz bp Wacław [M. Innocenty] Gołębiowski – biskup naczelny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów („Kościoł w Świecie” 1967, 2)¹³.

konsekracyjnych ukazały się w artykule „Konsekracja nowych biskupów” w czasopiśmie *Rodzina* 33 (319) z dnia 14 sierpnia (strony 6-9), a nie z „14 lipca 1966” – jak podano w odnośnym komunikacie i piśmie.

Tekst ten „Konsekracja nowych biskupów”, zawierający aż dziewięć zdjęć, opisany został literą „g”. Jego autorstwo należy przypisać ks. Tadeuszowi Gorgolowi.

¹³ Sesja robocza Synodu, zwłaszcza zaś wybory biskupów przebiegały w bardzo burzliwej atmosferze. Działo się to, gdy za stołem prezydyjnym w kościele w Warszawie przy ul. Szwoleżerów 4 siedzieli: pierwszy biskup PNKK w USA i Kanadzie Leon Grochowski, przewodniczący Rady Kościoła Polskokatolickiego bp Julian Pękała, wiceprzewodniczący tejże Rady ks. Tadeusz Majewski, sekretarz ks. Tadeusz Gotówka, ks. Marcin Tymczak, ks. Edward Jakubas, ks. dr Stanisław Maćkowiak, ks. Józef Kwolek, ks. Stanisław Banasiak, Maria Pamuła i Stefan Mościpan.

Na wstępie obrad synodalnych ks. Czesław Jankowski odczytał sprawozdanie Komisji Mandatowej i przedstawił protokół posiedzenia Prezydium Rady Kościoła z 6 czerwca 1966 roku – o zaproszeniu na Synod bpa M. Rodego, który w dniu 16 czerwca tego roku wyjechał do Bułgarii. Ks. E. Bałakier pytał o datę owego zaproszenia, delegat świecki Józef Kowalczyk zaś postawił pytanie pod adresem bpa J. Pękali: „czy to prawda, że Prezydium Rady Kościoła samo się wystarało o wyjazd bpa M. Rodego za granicę, aby nie mógł brać udziału w obradach?” (*Protokół V Synodu...*). Ks. Cz. Jankowski jeszcze raz odczytuje pismo Prezydium Rady Kościoła, skierowane do bpa M. Rodego, lecz nie podaje jego daty. (Na podstawie zachowanej korespondencji znajdującej się w zbiorach prywatnych bpa M. Rodego wiadomo, że pismo to sygnowane przez bpa J. Pękałę, ks. T. Majewskiego i ks. T. Gotówkę nosi datę 6 czerwca 1966 roku., nr 731/66. Zostało ono – wraz z mandatem na Synod – wysłane listem poleconym dopiero w dniu 15 czerwca 1966 roku, a wpłynęło do właściwego Urzędu Poczтового 16 czerwca tegoż roku, a zatem nie mogło być doręczone bp. M. Rodemu, gdyż w tym dniu oczekiwał on na lotnisku „Okęcie”, by wraz z rodziną udać się PLL „Lot” do Bułgarii, nb. – na koszt Urzędu do Spraw Wyznań).

W *Protokole V Synodu...* czytamy dalej, że ks. Józef Ofton wystąpił z propozycją, aby nie wybierać nowych biskupów; wystąpienie jego nagrodzono hucznymi oklaskami. Czując panujące nastroje podczas obrad, głos zabrał naczelnik S. Kiryłowicz z Urzędu do Spraw Wyznań, który wpierw usiłował przekonać uczestników Synodu, że bpa M. Rodego nie zmuszono do wyjazdu do Bułgarii; Urząd do Spraw Wyznań tylko wyraził

Po uroczystościach konsekracji elektów w Bolesławiu bp T. Majewski rozesłał informacje i zdjęcia z tych uroczystości do różnych Kościołów, Redakcji w kraju i za granicę, co mogło wprowadzić w błąd opinię publiczną. Były w tej sprawie sprostowania, które nie zachowały się w Archiwum Rady Synodalnej Kościoła Polskokatolickiego. Gwoli ścisłości przytaczamy je w całości za *Cerkownym Wiestnikom* periodykiem wydawanym przez Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny.

A oto teksty pomocne do zapoznania się bliżej z korespondencją w tej sprawie.

---

zgodę na ten wyjazd, a bp M. Rode dobrowolnie złożył rezygnację, gdyż „chce oddać się całkowicie pracy naukowej”, na co jest „jego oświadczenie”. Wreszcie mówca stanowczo oświadczył: „Historia jest zakończona. Nie dawać pytań prowokacyjnych”. (Jednakże z zachowanych w zbiorach prywatnych bpa M. Rodego trzech dokumentów, datowanych w Warszawie 30 października 1965 roku, zwłaszcza zaś z pisma bpa M. Rodego skierowanego do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań, dra Aleksandra Skarżyńskiego, jednoznacznie wynika, że Urząd do Spraw Wyznań wymusił na bp. M. Rodem rezygnację ze stanowiska zwierzchnika Kościoła Polskokatolickiego).

Dalej w *Protokole V Synodu...* czytamy: „Bp L. Grochowski zauważa, że sprawa bpa M. Rodego nie ma nic do rzeczy. Chodzi o elekcję. Najważniejszą rzeczą jest demokracja przy głosowaniu. (...) Synod ma prawo szukać nowych kandydatów, ale lepiej, by z tego nie korzystał, bo nie będzie kandydata, na którego wszyscy się zgodzą. Skończyć z dyskusją! Głosować!”

W następnej kolejności: „Przemawia delegat z Łodzi (od 12 lat w Kościele) i pyta, na jakim prawie oparł się Synod, skoro Kościoła nie uprzedzono co do treści Synodu. Radzi przestrzegać demokracji i swobody. Pyta, dlaczego usunięto bpa M. Rodego? Bp J. Pękala odbiera głos. Mówca stawia sprzeciw. Zarządza się głosowanie nad głosowaniem. Bp L. Grochowski pyta, czy głosowanie tajne. Ks. L. Sychowicz uważa, że należy głosować jawnie. Głosowanie za wnioskiem, czy jawne. Bp J. Pękala – bez liczenia głosów – osądza, że większość jest za głosowaniem jawnym. Ale ktoś protestuje. Więc liczą jeszcze raz. Policzono 82 głosy. Ale wszystkich głosów 168. Liczą głosy za głosowaniem tajnym, ale brak wyniku. (Nie ma ilości głosów wstrzymujących się). Rozdają koperty, ale bez kontrolki. Zbieranie głosów spontaniczne. Liczą koperty. Głosów 190, czyli o 22 za dużo. Ks. T. Majewski otrzymał 140, ks. F. Koc – 130, ks. B. Sęk – 109. Ks. F. Baranowski stawia wniosek o zatwierdzenie głosowania. Wielu popiera – bez formalnego przegłosowania wniosku. Ks. J. Kwolek (jako przewodniczący tzw. Komisji Matki – uwaga autora) ani słowem nie wspomina, że 22 głosy rzucono nielegalnie. Bp J. Pękala zarządza piętnastominutową przerwę”.

Jako pierwszy zostanie przytoczony Komunikat Św. Soboru Biskupów Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce (obrazy miały miejsce w dniu 30 listopada 1967 roku) w sprawie konsekracji dwóch elektów polskokatolickich w dniu 10 lipca 1966 roku w Bolesławiu k. Olkusza („Z ostatniej sesji św. Soboru Biskupów”, 12)”:

„W dniu 10 lipca 1966 r. w Bolesławiu na Śląsku odbyła się konsekracja dwóch biskupów Kościoła Polskokatolickiego w PRL: Franciszka Koca i Tadeusza Majewskiego. Na uroczystościach konsekracyjnych obecny był ks. biskup Wrocławski i Szczeciński Bazyle, jako przedstawiciel metropolity Kościoła Prawosławnego w Polsce – Stefana.

Z relacji zamieszczonej w tygodniku Kościoła Polskokatolickiego „Rodzina” z 14 VII 1966 r. można było wnioskować, że ks. biskup Bazyle brał udział w samej konsekracji, jako współkonsekrator. Nadawało to zupełnie inny charakter uczestnictwu ks. biskupa Bazylego w uroczystościach konsekracyjnych – niezgodny z rzeczywistością – oraz wymagało sprostowania.

W sprawie tej przewodniczący Rady Kościoła Polskokatolickiego w PRL ks. biskup J. Pękala nadesłał do ks. biskupa Bazylego pismo, zamieszczone niżej w nieznacznym skrócie, w tygodniku *Rodzina* zaś z 4 czerwca 1967 roku ukazało się sprostowanie stwierdzające, że ks. biskup Bazyle w akcie konsekracji biskupiej w Bolesławiu nie uczestniczył.

Sobór Biskupów Św. Kościoła Prawosławnego w Polsce na sesji w dniu 30 listopada 1967 r. po zapoznaniu się ze sprawą uznał, że pismo przewodniczącego Rady Kościoła Polskokatolickiego ks. biskupa J. Pękali i dodatkowe wyjaśnienie w tygodniku „Rodzina” za 4 VI 1967 r. prostują nieścisłość relacji tego tygodnika z 14 VII 1966 r.¹⁴, jakoby ks. biskup Wrocławski i Szczeciński Bazyle w dniu 10 lipca 1966 r. był współkonsekratorem biskupów Kościoła Polskokatolickiego.”

Następnym dokumentem jest „Pismo przewodniczącego Rady Kościoła Polskokatolickiego, naczelnego biskupa Juliana Pękali odnoszące się do konsekracji dwóch elektów polskokatolickich w dniu 10 lipca 1966 roku w Bolesławiu k. Olkusza”¹⁵, skierowane do ks. biskupa

¹⁴ Powinno być „14 sierpnia 1966”.

¹⁵ List ten w nieznacznym skrócie opublikowano w *Cerkownym Wiestniku* Oficjalnym Organie Kościoła Prawosławnego w Polsce („Pismo przewodniczącego Rady Kościoła Polskokatolickiego...” 13-14).

Bazylego Doroszkiewicza – prawosławnego biskupa Wrocławskiego i Szczecińskiego (Wrocław, ul. św. Mikołaja 40).

„W związku z listem Księdza Biskupa, skierowanym do mnie dnia 15 XII 1966 r., pragnę wyjaśnić następujące sprawy:

1. Jest zwyczajem naszego Kościoła, że na Synody i konsekracje naszych biskupów zapraszamy bratnie Kościoły i wyznania, aby razem z nami przeżywały chwile podniosłe i wspierały nas przyczyną modlitwą. W nawiązaniu do tego zwyczaju zaprosiliśmy również w r. 1966, w miesiącu lipcu, Kościół Prawosławny do wzięcia udziału w V Ogólnopolskim Synodzie Kościoła Polskokatolickiego. Zaproszenie zostało przyjęte, czego wyrazem była obecność J. Em. ks. Metropolity na Synodzie oraz obecność ks. biskupa Bazylego, jako delegata J. Em. Metropolity – w Bolesławiu podczas konsekracji biskupów.

2. Dnia 10 lipca 1966 r. odbyła się konsekracja księży F. Koca i T. Majewskiego na biskupów. Konsekratorami nowych biskupów byli: ks. bp dr Leon Grochowski – pierwszy biskup PNKK w USA i Kanadzie, ks. bp Julian Pękala – biskup naczelny Kościoła Polskokatolickiego w PRL oraz ks. bp Ignacy Gołębiowski – biskup naczelny Starokatolickiego Kościoła Mariawitów. Natomiast ks. bp Feldman (1885-1871), jak też przedstawiciele innych Kościołów zajmowali miejsce honorowe w prezbiterium.

Po dokonaniu konsekracji ks. biskup Bazyli udzielił błogosławieństwa na znak braterskiej jedności i miłości w Chrystusie. Takiego błogosławieństwa udzielił również ks. biskup Feldman. Fotografia przedstawiająca księdza biskupa Bazylego podczas udzielania błogosławieństwa została wykorzystana przez osoby, które wprowadziły w błąd opinię publiczną komentując, że fotografia ta przedstawia bpa Bazylego dokonującego aktu współkonsekracji.

Ta błędna opinia utrwaliła się, ponieważ niektórzy, gdy przeczytali w tygodniku naszym *Rodzina* z d. 14 VII 1966 r.¹⁶: «Ksiądz biskup Ba-

---

¹⁶ Powinno być: *Rodzina* nr 33 (319) z 14 sierpnia 1966 roku (strony 6-9), a nie z „14 lipca 1966”. Odnośne zdanie zaczerpnięte z reportażu opublikowanego w „*Rodzinie*”, brzmi: „Po raz pierwszy w dziejach Kościoła Polskokatolickiego w konsekracji biskupów wziął udział biskup Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, ks. bp Bazyli (Doroszkiewicz)” (*Rodzina* z 14 sierpnia 1966 roku (strony 7-8). Na stronie 6 tegoż tygodnika nowo konsekrowani biskupi złożyli podziękowanie bpowi Bazylemu za „czynny udział” w konsekracji.

zyli z Kościoła Prawosławnego wziął udział w konsekracji» odczytali to błędnie i zbyt ściśle. Sprawozdawca, używając słowa «konsekracja» miał na myśli całokształt uroczystości, a nie rytualnie biorąc sam akt przekazania sukcesji apostołskiej.

3. Pragnę nadto stwierdzić, że Kościół Polskokatolicki nie udzielał nikomu oficjalnych informacji na temat rzekomego udziału ks. biskupa Bazylego w akcie konsekracji naszych biskupów. Jeżeli się rozeszły jakieś wiadomości, tym bardziej wiadomości niewłaściwe i nieprawdziwe – to (...) bolejemy nad tym, ponieważ rozumiemy, że wiadomości te mogły wyrządzić ks. biskupowi Bazylemu – naszemu wypróbowanemu i jakże oddanemu przyjacielowi – krzywdę moralną. Rozumiemy i to także, że owe nieprawdziwe wiadomości mogły stworzyć klimat nieprzyjemny zarówno w stosunkach między Autokefalicznym Kościołem Prawosławnym w Polsce a pozostałymi Kościołami Prawosławnymi w Europie, oraz między Waszym i naszym Kościołem w Polsce.

Oby dobry Bóg zachował nas od tego nieszczęścia. Wierzmy, że po wyjaśnieniu tej sprawy, w duchu prawdy i szczerości – więź między naszymi Kościołami i między nami osobiście będzie się umacniać ku Bożej chwale i dobru Kościoła Chrystusowego”.

Na uwagę zasługuje również urzędowy komunikat zwierzchnich władz Kościoła Polskokatolickiego w sprawie konsekracji dwóch elektów polskokatolickich („Kościół w Świecie” 1967, 2):

„W związku z zapytaniem odnośnie do konsekracji biskupów wybranych na V Ogólnopolskim Synodzie Kościoła Polskokatolickiego w Warszawie w 1966 r. wyjaśniamy: konsekratorami biskupów-elektów Franciszka Koca i Tadeusza Majewskiego byli: ks. bp dr Leon Grochowski – PNKK (główny konsekrator), ks. bp Julian Pękala – naczelny biskup Kościoła Polskokatolickiego w PRL (współkonsekrator) i ks. bp Innocenty Gołębiowski – naczelny biskup Starokatolickiego Kościoła Mariawitów (współkonsekrator).

Po dokonaniu konsekracji ks. bp Bazyli Doroszkiewicz – prawosławny biskup wrocławski i szczeciński udzielił błogosławieństwa na znak ekumenicznej jedności i miłości w Chrystusie. Takiego samego błogosławieństwa udzielił ks. bp Feldman ze Starokatolickiego Kościoła Mariawitów”.

Bibliografia

- Grochowski, Leon bp. 1956. „Idziemy z misją do Polski.” *Rola Boża* 40: 2-4.
- „Konsekracja nowych biskupów.” 1966. *Rodzina* 33 (319) z dnia 14 sierpnia: 6-9.
- „Kościół w Świecie.” 1967. *Rodzina* 23 (361) z 4 czerwca: 2.
- Księga pamiątkowa z okazji uroczystości złotego jubileuszu kapłaństwa ks. bpa L. Grochowskiego, I bpa PNKK, 1910-1960.* 1960. Scranton (Pensylwania).
- Küry, Urs bp. 1966. *Die altkatholische Kirche. Ihre Geschichte, ihre Lehre, ihre Anliegen* (Die Kirchen der Welt 3). 1. Auf. Stuttgart.
- Küry, Urs bp. 1996. *Kościół starokatolicki: historia, nauka, dążenia.* Tłumaczenie i opracowanie naukowe bp Wiktor Wysoczański. Tytuł oryginału: *Die altkatholische Kirche.* Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna.
- „List Pastorski Prymasa Kościoła Polskokatolickiego w PRL.” 1965. *Rodzina* 27 (261) z 4 lipca: 2-3.
- „Materiały Synodalne z V Ogólnopolskiego Synodu Kościoła Polskokatolickiego w PRL.” 1966. *Miesięcznik Kościelny* VIII (2): 1-81.
- Nowy Kodeks Prawa Kościoła Polskokatolickiego* [Projekt]. 1964. Warszawa. Maszynopis.
- „Pismo przewodniczącego Rady Kościoła Polskokatolickiego, naczelnego biskupa Juliana Pękali odnoszące się do konsekracji dwóch elektów polskokatolickich w dniu 10 lipca 1966 roku w Bolesławiu k. Olkusza”. 1967. *Церковный Вестник* 12 (Grudzień): 13-14.
- Protokół V Synodu Ogólnopolskiego Kościoła Polskokatolickiego w PRL.* 1966. 5 lipca. Warszawa. 13 stron maszynopisu. Kserokopia.
- Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 czerwca 1995 r.* Dziennik Ustaw Nr 97 Poz. 482. Dostęp 2016.12.01. <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950970482>.

- Włodarski, Stephen. 1974. *The Origin and Growth of the Polish National Catholic Church*. Scranton (Pa): The Polish National Catholic Church.
- „Księża biskupi udzielają wywiadu.” 1966. *Rodzina* 1 (287) z 2 stycznia: 6.
- „W uznaniu zasług.” 1966. *Rodzina* 31 (317) z 31 lipca: 8-9.
- Wysoczański, Wiktor bp. 1977. *Polski nurt starokatolicyzmu*. Warszawa: Zakład Wydawniczy Odrodzenie.
- Wysoczański, Wiktor bp. 1981. „Kościół Polskokatolicki w PRL.” *Rocznik Teologiczny* 23 (1): 99-196.
- Wysoczański, Wiktor bp. 1987. “Stosunek bpa Leona Grochowskiego do Polski i Kościoła Polskokatolickiego ze szczególnym uwzględnieniem sprawy jego autokefalizacji i przynależności do Unii Utrechckiej.” *Posłannictwo* 1-2 (6): 5-25.
- „Z ostatniej sesji Św. Soboru Biskupów.” 1967. *Церковный Вестник* 12 (Grudzień): 12.
- „Zrządzenia i Komunikaty: Zarządzenie nr 3 – w sprawie tytułów.” 1966. *Miesięcznik Kościelny* VIII (2): 87.
- 50 lat Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej 1954–2004*. 2005. Red. Marek Ambroży, Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie.